

Kratke delavske vesti križem Združenih držav

Zborovanje delavcev v New Jerseyju. — Govorniki delavske (komunistične) stranke aretirani v Kansasu. — Zborovanje vzhodnih železničarjev itd.

Atlantic City, N. J. — Delegatje na konvenciji Newjerseyjske delavske federacije, zahtevajo, da se prizna šestdeset strokovnih bolezni, da spadajo pod odkrilje odškodninskega zakona in da se zanje plačuje odškodnina.

New York, N. Y. — V Kansasu so oblastveni organi aretirali deset govornikov, članov delavske (komunistične) stranke. Obtoženi so, da so kršili zakon proti kriminalnemu sindikalizmu. Dva sta bila aretirana, ko sta govorila delavcem pred klavnico Armour Packing kompanije, ostali so pa bili aretirani na shodu, ko se je obdrževala spominska slavnost za Saccom in Vanzettijem. Kot evdencio so oblastveni organi odnesli s sabo platformo komunistične stranke.

Pittsburgh, Pa. — Železniški strojevodje na vzhodnih železnih cestah med Pittsburghom in Bufalom in morskim obrežjem se snidejo na distriktni konferenci v Pittsburghu dne 28. septembra.

New London, Conn. — Pri o-tvoritvi konvencije Connecticut-ske delavske federacije je bilo navzočih 160 delegatov.

Philadelphia, Pa. — V spomin Peter J. McGuira, ustanovitelja Delavskega praznika, je lokalna organizacija štev. 8 tesarskih delavcev priredila obiljano vsakoletno romanje na njegov grob v Camden.

New Bedford, Mass. — Tukaj se delajo različni zaključki glede stavkarjev, ki so obiskovali šolo za amerikanizacijo. Delavstvu naklonjeni člani šolskega odbora so izpravevali Kitha, šolskega superintendenta, glede te šole. Kajti statistični izkazi govore, da je bilo 425 stavkarjev aretiranih in 14 odstotkov teh je obiskovalo šolo za amerikanizacijo.

Bridgeton, R. I. — Osem in dvajset tkalcev je bilo odslavljenih v tovarni Pendercast kompanije, ker je družba obesila tkalcem po več stavev.

New York, N. Y. — Nesreče v industriji se množe, kar potrjuje narodni odbor za varnost. Ta odbor je podjetniška organizacija in prizna, da so se ne-zgode, za katere je bilo treba plačati odškodnino poškodovanim delavcem pomnožile za 30 odstotkov od leta 1918. Ta organizacija zvrta krivdo na komplicirane stroje in da mali podjetniki ne razumejo varnostnih naprav. Poročilo pravi, da delavec postane neoprezen zaradi enoličnega dela. Slabo zdravje je dostikrat vzrok ne-zgode.

Vancouver, B. C. — 1,500 ribev, 1,000 belopoltnih in 500 japonskih, je solidarno zastavalo. Stavka je trajala samo tri dni in dosegli so 12-odstotno povznanje zasluzka.

Harrisburg, Pa. — V državi Pennsylvania je bilo ubitih v letošnjem prvem polovici 1,250 rudarjev. Tisoč rudarjev je bilo ubitih na polju mehkega premoga. Stevilka za polje mehkega premoga je izredno visoka in govori, kako se dela v premo-govnikih, kjer rudarji niso or-ganizirani.

Pittsburgh, Pa. — Nov pri-znanski sistem, ki ga je uvedla cestno-železniška družba v tem mestu, je povzročil, da ima družba pet sto uslužbencev pre-več in ki gredo zdaj lahko s tre-

Delegatje nove rudar-ske unije aretirani

121 zastopnikov odvdenih v za-por, ko so se stopili na zboro-vanju in štirje so bili ranjeni. Minerich tudi v zaporu.

Pittsburgh, Pa. — Za 9. sep-tembra sklicano zborovanje pri-pravljalnega odbora za konven-cijo nove rudarske unije se je razbilo v izgrelih in policija je aretirala 121 zborovalcev ter jih odvedla v zapor. Dvaidevetdeset delegatov je bilo aretiranih v hotelih. Med aretiranimi je tudi Anton Minerich (Majna-ri), eden voditeljev gibanja za novo unijo; dalje je bil aretiran Freeman Thompson iz Spring-flelda, bivši odbornik United Mine Workers unije.

Zborovanje je bilo sklicano z namenom, da se razbije reak-cionarna rudarska unija, katero dominira Lewis in da se ustanovi nova, ki bo pod vodstvom komu-nistov. Na zborovanju je pa bi-lo toliko nesoglasja, da so se vroče debate prevele v splošen pretep, v katerem so bili štirje delegati ranjeni, eden morda smrtno.

John Watt, predsednik pri-pravljalnega odbora nove unije, dolži Lewisove pristaše, da so prišli na zborovanje in izzvali rabuko, dočim pravi Philip Mur-ray, podpredsednik unije United Mine Workers, da so komunisti provocirali izgrede.

Suhaška kampanja v Sovjetski Rusiji

V Leningradu aretirajo povpre-čno vsak dan 300 pijancev.

Moskva, 10. sept. — Na stoli-ne pivnic Moskvi, ki točijo vodko (močno rusko žganje), je bilo zaprtih v soboto in včeraj. Danes smejo odpreti vrata, to-da znižati morajo količino pro-dane piñave za 25 odstotkov.

V Leningradu se sovjetske oblasti zadnji teden odredile, da mora biti vsaka oseba aretirana, ki se pokaže pijana na ulici. Povprečno aretirajo dnevno po 300 oseb. V Odesi so imena vseh o-seb, ki se javno pokažejo pijane, objavljena v listih.

To, kar se zdaj godi v Rusiji, je komaj začetek akcije "Lige suhih," ki imajo program pos-topnega posušenja vse Sovjet-ske unije in mnogi sovjetski uradniki jim pridno pomagajo. Po 1. oktobru bodo zadržne prodajalnice prenehale prodajati vodko v steklenkah z znanimi rdečimi kapicami. S 1. januar-jem prihodnjega leta bo sovjetska vlada ustavila izdelovanje vodke. Program suhačev se gla-si, da v petih letih mora biti vsa Rusija suha kot Sahara.

Mehika tudi podpis protivojni pakt.

Washington, D. C. — Med zad-njimi deželami, ki se priklajajo za podpis Kellogg-Briandovega protivojnega pakta, je tudi Me-hika. Calles je v soboto infor-miral državni department, da Mehika sprejme in podpis po-godbo.

Avto ubil 19 oseb v Italiji.

Milan, Italija, 10. sept. — V te-ku velike dirke avtov včeraj po-poldne v Milanu za prvenstvo v Evropi se je eden avto preku-e-nil in skočil v množico gledalcev. Vozitelj z imenom Materassi in 18 drugih je bilo na mestu ubi-tih in 26 ranjenih.

"Kristusa" tožijo za odškod-nino.

St. Joseph, Mich. — Adolf Faasnacht in njegov brat George Faasnacht, ki igraata vlozi Kri-stusa in Judeža Iskarijota v pa-njijski igri po Ameriki, sta ob-tožena za \$6,000 odškodnino vsak, ker sta prelomila pogod-bo v New Yorku.

KONVENCIJA NOVE RUDAR-SKE UNIJE

Upa se na precejšnje število delegatov.

Pittsburgh, Pa. (Izvirno). — Sklicatelj konvencije za or-ganiziranje nove narodne rudarske unije pričakuje prejšnje šte-vilo delegatov, ki bodo zastopali od 75 do 100,000 rudarjev. Skli-catelj konvencije naznanja, da so organizirali lokalne ru-darske organizacije tudi na ne-organiziranem polju. Nova u-nija bo imela industrijsko for-mo. Med svoje zahteve bo spre-jela šesturni delavnik, pečala se bo s strojnim delom v premo-govnikih in obljubljuje pospeševati mednarodno solidarnost.

Lojalni člani rudarske or-ganizacije United Mine Workers izjavljajo, da je škoda za potrat energije z ustanovitvenjem nove unije, ker jo bo po nekaj letih zadela ista usoda, kot zgodovina delavskega gibanja v Ameriki, pripoveduje, da je zadela druge dualne delavske organizacije v Ameriki. Veliko bolje bi bilo, da te moči ostanejo skupaj in nepocepljene. Laglje bo staro organizacijo postaviti na zdravo podlago, ako ostanejo moči ne-poceplene v stari organizaciji in tako uničijo vpliv voditeljev stare šole. Dualna organizaci-ja bo v nekaj letih razpadla, kot so druge pred njo, v stari or-ganizaciji bo pa napredni element oslabil in prešibek, da izvede dalekosežne perosnove v nji v korist delavstva.

HARMONIJA V KITAJSKIH INDUSTRIJAH.

Novo metode v industriji prina-šajo nezadovoljnost med de-lavce.

Washington, D. C. — V zad-nji številki "Monthly Labor Re-view" dr. S. K. Sheldon Tso a-pelira na kitajske industrijske in podjetnike, da se izognejo sporom med delom in kapitalom, ki so na površju v vseh deželah, kjer je upeljana moderna indu-strija. Dr. Tso trdi, da so bili odnošaji med kitajskimi delavci in podjetniki dobri, dokler se ni pri-čelo z modernizacijo industri-je. Nove metode v produkciji so pa pričele vznemirjati te mirne odnošaje med delavci in podjet-niki; delavci se organizirajo in proglašajo stavke ter postajajo radikalni.

Tao pripoveduje industrijem, da je borba delavcev za višje meze upravičena, ker se je, od-kar se je pričela modernizirati kitajske industrije, spremenil način življenja in življenske po-trebnosti so se podražile. Tudi javno mnenje je skoraj vselej na strani izkoriščanih delavcev, ka-dar nastanejo spori med njimi in podjetniki. Tao apelira na pod-jetnike, naj store potrebne ko-riake, da se nesoglasja odpravijo in tako odvrnejo spore v indu-strijah, dokler je še čas.

Osem ubitih v letalih v nedeljo.

Zadnja nedelja je bila spet nesrečen dan za letalce in zrač-ne pasazirje. Osem je bilo ubi-tih in sedem težko ranjenih ši-rom Združenih držav. Nesreče so se pripetile v Lafayette, Ind., Bedfordu, Iowa, Florenci, S. C., Des Moinesu, Iowa, Camp Per-ry, O., Sioux Fallsu, S. Dak., Kansas Cityju, Mo., in Los An-gelesu, Cal.

Misijonar odnesel milijon do-larjev.

Atlanta, Ga. — Policija išče C. S. Carnesa, blagajnika bapti-ističnega domačega misijonskega odbora za južne države, ki je ob-tožen, da je ponesveril milijon dolarjev iz blagajne za misijone. Mož je izginil.

Stavka švedskih rudarjev še traja

Izprti so bili v mesecu januar-ju, ker niso hoteli sprejeti znižanje meze.

Stockholm, Švedska. — Štiri-tisoč rudarjev, ki so delali v rudnikih železne rude, je bilo iz-prtih še v mesecu januarju. Ti rudarji se dozdaj niso vrnili na delo. Rudarji so odklonili znižanje meze in podjetniki so jih izprti, da jih spravijo na kolena. Rudarji so pa mnenja, da je bo-lje, ako umrjejo lakote, ko ne delajo, kakor da bi umirali gla-du, ko delajo in stavljajo svoje zdrave ude v nevarnost v intere-su lastnikov rudnikov.

Ti rudarji so prejeli izred-no nizko mezo. Ameriški delavci se ne hote vpraša, ko čita podrobnosti o njih mezd, da je čudo, da so rudarji delali in niso že preje zastavkali. Dnevna meza pred izporom je bila 16 centov in dve desetinki centa ameriške veljave, ako se je za-sluzek preračunil v dolar ameri-ške veljave. Ko je pogodba potekla, so podjetniki to bera-ško napolnino hoteli znižati še za deset odstotkov. To je bilo tudi potrpečljivim rudarjem preveč in so se postavili po ro-bu. Oholi podjetniki so odgo-vorili z izporom.

Ruska rudarska federacija, ki je napravila pogodbo z organi-zacijo švedskih rudarjev za medsebojno pomoč, pošlje na teden okoli osem tisoč dolarjev v pomoč. Švedski rudarji me-nijo, dokler bodo prejeli pomoč od svojih tovarišev v Ru-siji se ne vrnejo na delo, ako podjetniki ne umaknejo mezd-nega znižanja. Tako se je izpor izpremenil v stavko.

Mornariški promotorji v paniki veled pakta

Pogodbo smatrajo kot prvi ko-rak za znižanje oroževanja na morju.

Washington, D. C. — Panika se je pričela širiti med morna-riškimi promotorji, odkar je javno mnenje vsega sveta pri-čelo razumovati Kellogovo po-godbo zopet vojskovanje kot prvi korak za znižanje oroževa-nja na morju. Ako mornariški parlamentarni zakulniski žele prepričati kongres, da je treba potrositi takoj za mornarico ves denar, ki je zanjo dovoljen, te-daj se morajo požuriti, ako ne, bo prepozno. Ovirati morajo najprej sprejem pogodbe, da bodo imeli uspeh.

Zdaj organizirano delavstvo svestira, da je za mir, kajti delavstvo je mnenja, da ne vidi vzroka, zakaj bi podpiralo pred-log, iz katere so vzete vse u-godnosti za delavce v arzenalih in ladjedelnih. Kadar bo ta zahteva prišla pred senatni od-sek, kateremu predseduje Hale iz Maine, tedaj mogoče povzroci čudeže in sicer te vrste, da se odkaže organiziranim delavcem in vladnim ladjedelnicam več ko osem ladij.

V Halovem amendentu je sicer določa, da mornariški častniki kupijo v privatnih po-djetjih le ono in tako opremo, ki se dobi ceneje na ugodne pogo-je, toda ujniskim voditeljem je znano, da mornariški uradniki hrepene po tem, da služijo pri-vatnim podjetjem in da bodo za-nemirili vladna podjetja. Ti-sti, ki so naklonjeni vladni kon-strukciji, tvorijo izjemo. Vpliv je tako velik, da večina v vladnih podjetjih ni dela, med-tem se pa milijoni dolarjev po-trušijo vsako leto v privatnih podjetjih, dasiravno bi se po-mneno O'Connell delo vse ravnotako poceni v vladnih po-djetjih in ladjedelnih, kot v privatnih.

BODOČNOST BRIT. IZSELJEN-CEV V KANADI

Žetveno delo traja samo dva me-seca. Izseljujejo se večinoma mladi delavci.

Winnipeg, Kanada. — Zalost-na bodočnost se obeta brezpo-selnim delavcem, ki se izseljuje-jo iz Britanije in prihajajo v Winnipeg. Naznanjeno je bilo, da se vsak, ki ne dobi trajnega dela, pošlje nazaj v Anglijo. Ne-oficijelna naznanila so pesimi-stična. A. A. Heaps, član delav-ske stranke in kanadskega par-lamenta, pravi:

"Zdi se, da je precej dolga pot vprašati človeka iz Cardiffa v Walleau, da pride v Calgary de-lati za dva meseca. Nobenega iz-gleda ni, da dobi delo v naši in-dustriji, da bo mladev končana. V razmerah, kakršne so sedaj, nimamo dosti dela za svoje last-ne državljane, da bi delali skozi zimo."

Veliko je vprašanje, ako se bodo naseljeniki naselili na sve-tu, ki ga prodajajo železnice. Te zahtevajo, da se plača takoj sed-m odstotkov kupnine od sveta, ki ga je kupec zagnomoval za svojo farmo.

Praznihi mest na farmah je bilo 10,000. Za delo je pa vprašalo 25,000 oseb. Izseljeniki, ve-činoma sami, prihajajo iz pre-mogovniških pokrajin in se vkr-cavajo v Liverpoolu in Glasgo-wu. Povprečno so stari trideset let.

Mehički katoliki apelirajo na kongres

Obregonisti pa pravijo, da mora cerkev prej obsoditi preliva-nje krvi po svojih pristaših.

Mexico City, 10. sept. — Or-ganizacija katoliških lajkov v Mehiki je predložila kongresni zbornici dolgo prošnjo za izpre-membo ustavne točke in zako-nov, ki se tičejo cerkve.

Voditelji obregonističnega blo-ka, ki kontrolirajo zbornico, so odgovorili, da peticija se lahko upošteva, toda voditelji katoliške cerkve v Mehiki morajo prej ob-soditi protikrščansko in krimi-nalno početje onih katolikov, ki že več mesecev prelivajo kri v deželi.

LEVIČARSKI DELAVCI V TEKSTILNI INDUSTRIJI IMAJO V NAČRTU KONVENCIJO.

Konvencija se ima vršiti v me-secu septembru.

New York, N. Y. — Narodni odbor tekstilnih delavcev, ki je pod vplivom komunistov, name-rava sklicati konvencijo za dne 22. in 23. septembra. Albert Weisbord je tajnik in govori za levičarje tekstilnih delavcev. On namerava podvzeti govorništvo turo po vseh krajih, v katerih tekstilni delavci niso organizirani.

Samoposebi se razume, da bo nastal boj med staro in novo or-ganizacijo. Dobiček od tega bo-ja bodo imeli zopet podjetniki. Ko bo boj dokončan, bodo tek-stilni delavci za eno skušnjo bo-gatejši, toda trpeli bodo še dol-go na posledicah tega boja.

Japonski templi okradeni.

Tokio, 10. sept. — Zviti tatovi so v zadnjih treh letih odnesli iz starodavnih templjev, posveče-nih Sinto in Buddhi, za vrednot pet milijonov dolarjev vrednosti v dragih kamnih in zlatu. Ja-ponska policija je odkrila, da je bil zaklad odnesen v Ameriko in poslani so tja tajni detektivi, da poliščejo ukradeni bogastvo.

Policija zamaš lščo Lombardove morlice

Dve italijanski butlegarski ban-di sta v konfliktu. Lombardo na kraljevskem mrtvaškem odru.

Chicago. — Ves čikaški policijski aparat je vsaj navidezno na delu, da pride na sled morilec, ki so zadnji petek popoldne na eni glavnih ulic in vpricho mno-žice pasantov pred Raklosovo re-stavracijo, Madison in Dearborn st., ustrelili italijanskega butle-garskega kralja Tony Lombarda in njegovega telesnega čuvaja Tony Ferrara, a do danes še brez uspeha. Izginili so brez sledu kakor v vseh prejšnjih slučajih silnih senzacionalnih umorov, in oni, ki vedo, molče kot grob.

Ferraro, ki je dobil dve kro-gli v hrbet, je potem še živel ka-kih 24 ur v Bredewellski bolni-snici. Bil je večidel pri zavesti, toda detektivi niso mogli izveči iz njega niti ene besedice, kdo bi bil po njegovem mnenju mo-ricel in zakaj. Zaman so mu prigovarjali, da se mu bliža smrt in da naj pove vse kar ve. Umril je z zapetimi ustmi. Drugi privatni čuvaj, Joseph Lolorodo, ki je v zaporu, takisto trdovrat-no molči. Policija je našla pri Ferraru beležnico polno telefon-skih števil, naslovov in beležk v italijanskini. Beležnica mor-da pokaže sled.

Ustreljeni butlegarski in ma-fijski kralj Lombardo leži na svojem sijajnem domu v Cleu-ru, 2111 So. Austin boulevard. V nedeljo popoldne ai je naj-manj dvatisoč ljudi ogledalo njegovo truplo. Dve dolgi vrsti se pomikali v hišo in iz hiše; korakali so mimo krste iz brona in luksurično okrašene v krizi iz srebra in zlata ter ometani z vencel. Zunaj na porču je pa se-de-la petorica Italijanov oglje-nih oči in ledenih pogledov ter ostro motrila vsakega došleca. Petorica je seveda motrila za-man—nobenega sovražnika ubi-tega mogočnika ni bilo blizu.

Kanada nima dela za briteke rudarje

Tristo delavcev bilo poslanih na-zaj, ker niso našli dela.

Quebec, Que., Kanada, 10. sept. — Tristo rudarjev, ki so prišli iz Anglije iskat dela na farmah v Kanadi pa ga niso mo-gli najti, je bilo danes poslanih nazaj v Anglijo na stroške an-gleske vlade.

Iz Ottawe poročajo, da je ka-nadaska vlada uvedla prelaskavo glede pritožb med farmarji, da je med rudarji prišlo mnogo ko-munistov, ki zdaj delajo zgago na farmah. Sezona žetve je v glavnem že pri koncu.

Karpatiski Rusi zahtevajo več svobode.

Praga, 10. sept. — Ivan Kurt-jak, poslanec in pop, je večeraj naslovil na Ligo narodov dolg protest Karpatiskih Rusov, ki se pritožujejo, da jim Čehoslovaki-ja neče dati tiste svobode, kate-ro je obljubila v mirovni pogod-bi podpisani v St. Germainu. Protest se glasi, da Čehoslovaki-ja vlada skuša potlačiti njihov je-zik in jih počehiti. Liga je na-prošena, naj prišli vlado v Pra-gi, da se bo držala pogodbe.

Zidje umirajo lakote v Ukrajini.

London, 10. sept. — Zidovska pomožna organizacija, ki ima v Londonu svojo letno konferenco, je večeraj prejela poročilo, v ka-terem izjavljajo sovjetske obla-sti, da okrog dva milijona židov umira lakote v Ukrajini.

Potres v Clevelandu.

Cleveland, O. — Rahle potresne sunke je bilo čutiti v nedeljo po-poldne v Clevelandu in Lorainu. O kaki škodi ni poročil.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inostranstvo \$9.00.

Naslov za vas, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

129

Datum v klepaju n. pr. (Aug. 31-1928) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KAJ JE PRAVA DOLŽNOST STROKOVNO ORGANIZIRANEGA DELAVCA.

Zelo razširjena je misel, da je prava dolžnost delavskih organizacij v dobro človeške družbe edino v tem, da funkcionirajo edino le v tej smeri, da varujejo in ščitijo takojšnje pravice in zahteve delavca. Naloga delavskih strokovnih organizacij je veliko višja. Njih glavno zadačo tvorita poduk in izobrazba.

Ce delavske organizacije naglašajo, da je njih glavna naloga braniti in ščititi takojšnje zahteve delavca, tedaj bi vzgojila sebično delavsko maso, ki se organizira zaradi tega, ker ima krajši delavnik, višjo mezdno in boljše delavne razmere v organizirani delavnici kot v neorganizirani. Ta organizirana masa bi končno postala zadovoljna kot malomeščanski špiser, ki je zadovoljen, ako je njegov želodec sit. Tej organizirani masi bi bilo vseeno, ako so neorganizirani delavci lačni ali siti, če delajo po deset ali dvanajst ur dnevno ali če sami in njih družine hodijo oblečeni v cunje in prebivajo v stanovanjih, ki so bolj podobni zveriskim brlogom kot človeškim stanovanjem. Tudi podjetniki bi bili zadovoljni s takimi organiziranimi delavci, kajti v njih bi videli peščico delavskih aristokratov, s katerimi je pametno živeti v miru, medtem ko bi bila ogromna delavska masa prepuščena njim na milost in nemilost v izkoriščanje.

Varovanje in ščitenje takojšnjih delavskih zahtev je ena izmed nalog delavske strokovne organizacije, nikakor pa to ni njena glavna naloga. Glavna naloga delavske strokovne organizacije sta poduk in izobrazba.

Naloga delavske strokovne organizacije je, da širi med delavstvom poduk in izobrazbo o gospodarskih zakonih; ki učinkujejo v človeški družbi. Tako delavci spoznavajo zla, ki so posledica gospodarskih zakonov, ki učinkujejo v sistemu kapitalistične blagovne produkcije in distribucije. Tako razumevajo, da niso podjetniki zakrivili razmer, v katerih živijo, ampak da jih je povzročil gospodarski sistem, ki je uveljavljen v človeški družbi. Ta sistem je tudi odgovoren za vse krivice, ki jih trpe delavci. Uče se, da je za zločine in njih množenje po številu zopet odgovoren le gospodarski sistem in da dobri ljudje in reformatorji ne morejo odpraviti hudodelstev v človeški družbi, dokler se ta gospodarski sistem ne odpravi in ne nadomesti z drugim in boljšim.

Da se gospodarski sistem izpremeni in tako odpravijo zla, ki so le posledica sedanjega kapitalističnega sistema, pa ne gre čez noč. Za to je treba delavce učiti v strokovnih organizacijah, da mora biti med onimi, ki največ trpe zaradi kapitalističnega gospodarskega sistema, to je med delavci, več solidarnosti. To pomeni, da morajo delavci med sabo biti bolj tolerantni in spravljivi. Pomagati morajo med sabo drug drugemu, da laglje prenašajo krivice, ki izvirajo iz sedanjega gospodarskega reda.

Delavce je treba izobraževati, da podpirajo in se zavzemajo za vse naprave, ki koristijo človeštvu vobče ali ki rušijo stebre kapitalizma, da korak za korakom človeštvo hiti v socialistično družbo, vedno naprej, nikdar nazaj.

Delavske organizacije morajo učiti delavce, da nikakor ne zadostuje, ako so se posameznemu delavcu odprile oči, da je spoznal, od kje izvirajo vsa zla v sedanjih človeški družbi, da tega ne pridržuje zase, ampak naj svoje spoznanje sporoči tudi svojemu sosedu v pametnem in stvarnem razgovoru, da bo tudi on sodeloval za izboljšanje razmer v človeški družbi. Pojasniti je treba sosedu, da je dolžnost vsakega normalnega človeka sodelovati, da se razmere v človeški družbi izpremene v dobro vsega človeštva.

Ako delavske strokovne organizacije širijo poduk in izobrazbo v tej smeri, tedaj vrše svojo glavno nalogo. Izobrazba in poduk bodeta povzročila, da človeška družba postane zrela za sprejem socializma. Izobrazba in poduk vodita iz sužnosti v prostost. Neveda je največji sovražnik ljudstva. Neveda je kriva, da medzna sužnost še ni odpravljena. Neveda je vzrok, da človeška družba prizna kapitalizem še za največjo gospodarsko modrost. Za to učimo in izobražujemo delavske mase.

VESTI IZ NASELBIN

Neva rudarska organizacija.

La Salle, Ill. — Kakor je razvidno iz poročil, po dolgem boju je bil dosežen kompromis med lastniki premogokopov in zastopniki premogarjev v državi Illinois. Le žal, da smo bili v tem boju poraženi premogarji, to je, da so naši zastopniki bili primorani sprejeti znižanje mezde. Sedaj je vprašanje, ako bo ta pogodba odobrena po članstvu premogarske organizacije v državi Illinois.

Kolikor je meni znano, je v južnem Illinoisu veliko premogarjev, kateri se strinjajo in podpirajo idejo pred nedavnim časom ustanovljene organizacije "save the union". Zastopniki te organizacije so proti vsake-mu znižanju mezde in da se sploh ne vpoštevata sedanje zastopnike UMWa in njih sklepe.

Drugo je, da je precejšnje število premogarjev, ki delajo, in to še po stari lestvici Jacksonvillski. Misleč, da, če so te družbe dosedaj plačevale to mezdno, jo bodo tudi v bodoče. Pred nedavnim časom se je v La Sallu in okolici organizirala nova premogarska organizacija z imenom "Northern Illinois Mine Workers".

La Salle County Carbon Coal Co. je s to organizacijo podpisala pogodbo za dobo tret let. Po tej pogodbi plača družba delavcem dnevno po 4 dolarje 25 centov, največ kar plača je 5 dolarjev dnevno. Od tona premoga pa plača 80c, tako da premogar, ki kopije premog, zasluži povprečno \$1.60 na dan. Poleg tega nimajo premogarji nobene zaslonbe ali protekcije od svoje organizacije, kajti cela afera je v kompanijskih rokah.

Ko se je pričela ustanovljati ta organizacija, so uradniki UMW sklicevali shode, na katerih so obirno pojasnili, da vse to je zahrbtno delo lastnikov premogokopov, katerih namen je, uničiti našo organizacijo UMW of America, in težke posledice za delavce, kateri se dajo preslepiti plačanim kompanijskim agentom. V to organizacijo je od začetka pristopilo nekaj Italijanov, Litvinev in nekaj Poljakov. Družba je pričela z delom najprej v enem rovu v La Salle z malim številom delavcev ali kakor že imenujete te vrste ljudi.

Člani UMW so protestirali, obdrževali shod, piketirali, opozarjali na vse načine, da naj ne hodijo na delo, da to je nečastno in srebno delo. Posledica tega je bila, da je družba najela šerife, kateri pod senco orožja spremljajo te tako imenovane stavkokaže na delo in zopet domov. Družba je pričela z delom v drugem in naposled v tretjem rovu. Samooobrazi upevno, da se je obenem tudi množilo število teh stavkokažov, katerim je pošena delavska organizacija deveta briga, katerih škodoljnih namen je samo, da so oni siti, njih sotrpini, njih žene in otroci pa naj grede "k vragu, ako nečesto sprejeti nekaj Judeževih grošev, kakor so jih oni.

Slovenski premogarji smo celi zadevi pazno sledili, kajti medtem časom je bila sklicana konferenca lastnikov premogokopov in zastopnikov premogarjev v Chicagu, v upanju, da se bo v kratkem dosegel sporazum, kar se je tudi zgodilo. Lahko si predstavljate, s kakšno mrzlico energijo smo opazovali tiste polentarije, kako so hitrih korakov s povečano glavo po stranskih potih se plazili na delo in nazaj.

Pa vse je bilo še dobro, dokler nismo videli iti na delo s polentariji takomenovanih kranjskih hudičev. Kajti Slovenci smo bili vedno ponosni na to, ne bom rekel 100 procentni, lahko pa rečem 99 procentni v borbah za pravice in izboljšanje delavskih razmer. Ali žal, da od sedaj naprej se ne moremo več s tem ponasati. Kajti 10-12 naših bivših rojakov se nam je izneverilo in šli so na delo z ostalimi strahopetci, in to v času, ko se je konferenca v Chicagu blizala h koncu. Ti izdajalci so pritisnili sami sebi na čelo znak sramote, na katerem so globoko

PROSVETA

vestanjenje in neizbrani črke "stavkokaž".

Ta znak ne dela sramoto samo njim, pač pa tudi njihovim otrokom in celi slovenski naselbini.

Slovenci širom Združenih držav so ob vsaki priliki pokazali, da so zaveden narod. To so pokazali zastopniki na konvencijah različnih slovenskih podpornih organizacij, ki so dali v pravila točko, da se izključijo vsakega člana, ki opravi nevarno stavkokaško delo. Slovenske jednote, različne organizacije in posamezniki so darovali tisoče dolarjev v pomoč slovenskim premogarjem. Skrbno so pazili na to, da so bili naši assement pri jednokratnih plačani, da v slučaju bolezni in smrti smo bili zavarovani. Slovenci v La Sallu so priredili veselico v pomoč slovenskim brezposelnim premogarjem, živčim v La Sallu in okolici, na kateri so naredili čez tisoč dolarjev, ne da bi bil kdo obesil to na veliki zvon. Smatrali so, da so storiili svojo dolžnost. In vi slovenski stavkokaži ste bili sorazmerno deležni podpore. Ali mar mislite, da bi vas bili Slovenci toliko podpirali, če bi vedeli, da bodete vi ob prvi priliki, ko vas kompanija pokliče, kot

ponižni kužki zapustili svojo organizacijo in postali izdajalci iste?

Resnica je, da je človeku težko izhajati, ako ne dela, ali večina izmed slovenskih stavkokažev ste delali po različnih tovarnah, nekateri imate otroke, ki vam delajo; nobeden ni bil v takoj akrajni sili, da ne bi mogel počakati vsaj še toliko časa, da bi videl, kakšen bo zaključek pogajanja, ki je v teku med lastniki in premogarji. Ustanoviteli številnih delavskih organizacij niso samo trpeli pomanjkanje v mnogih dolgotrajnih bojih za ustanovitev ali obstanek istih; niso ležali doma, kakor nekateri izmed vas, ki ste samo kritizirali naše voditelje in čakali, kdaj vam bo kdo kaj prinesel na kročniku. Ko vas je družba pozvala, ste pa leteli delat za sramotno nizko plačo! Tisoče jih je dalo življenje za ustanovitev in obstanek delavskih organizacij, ena izmed teh je tudi U. M. W. of America, katere izdajalci ste vi! Sram vas bodi!

Lanallaki premogar

Elan U. M. W. of America.

Malo iz Aurore, Minn.

Aurora, Minn. — Delavske razmere so tukaj skrajno slabe. Nobenega kompanijskega dimnika ni, iz katerega bi se valil dim, kam šele da bi se delalo. Slovenske matere si pa tu prizadevamo pridelati domačih pridelkov, najbolj pa seveda krompirja. Toda preveliki nalivi so ga vedno uničili. Tako je naše življenje še bolj oteženo.

Na društvenem polju ni tukaj pričakovati večjega napredka z večjim številom članstva, ker ljudje odhajajo, kot pravi stari premogar, s trebuchom za kruhokuhom. Le tam soprojate agitirajte, kamor ljudje prihajajo za delom, tam pridobite več novih članov v našo najmočnejšo organizacijo SNPJ. — Neža Ogrinc.

Bomba raznesla delavcu hišo, ki jo je sam zgradil.

Chicago. — John Kuhn, tesarski delavec, si je postavil hišo v bližnjem predmestju Glen Ellynu. Vse delo je izvršil sam. Delal je ob sobotah popoldne in nedeljah, ko je bil prost. Med delom pa je prejel dve svarili brez podpisa, da bi kot uničjal tesarske pravice opravljati zidarstva in drugega dela, ki ne spada v njegovo stroko. Kuhn je prezri svarilo in v nedeljo zjutraj je bila njegova hiša, ki je bila že brez malega dograjena — kup razvalin. Dvanajst kov dinamita jo je porušilo. Tako je delavska solidarnost!

Banditi obstrelili restavracija.

Chicago. — Joseph Maček, 63-letni lastnik restavracije na 1701 So. Racine ave., je bil v nedeljo pozno zvečer obstreljen in težko ranjen, ko se je upri dvema mladima roparjema, ki sta stopila v jedilnico in zahtevala denar. Maček je segel po revolverju, medtem pa je dobil kroglo v trebuh. Lopova sta pobegnila v avtu. Mačka so odpeljali v okrajno bolnišnico.

SE VEDNO DEMONSTRACIJE

RADI RATIFIKACIJE NETUNSKIH KONVENCIJ.

Radi ratifikacij netunskih konvencij se opozicija še vedno ne more umiriti. Iz vseh krajev, iz Beograda, Zagreba, Splita i. dr. javljajo o demonstracijah in izgredivih.

(Izvirno.)

Pred par tedni je končno veljavno ratificirala Narodna skupščina v Beogradu netunskih konvencij, o katerih smo že večkrat pisali in radi katerih je bilo v Jugoslaviji že toliko in toliko demonstracij proti italijanskemu fašizmu in celi Italiji. Kakor hitro so bile konvencije v Beogradu skoro soglasno sprejete, je po Dalmaciji vnovič završalo.

Proti ratifikaciji se je najbolj postavila slavna opozicija. In sicer opozicija Kmetstvo - demokratske koalicije. Vse samostojno demokratsko časopisje je zagledalo silen vrišč, s katerim je hotelo opozoriti javnost na sebe in reči: Glejte, jaz nisem tisti, ki sem ratifikacijo teh netunskih konvencij sklenil! Tako ni bilo prav nobeno čudo, ako se je zopet nadebudna nacionalistično orijentirana mladina oglašala in demonstrirala proti Italiji in proti ratifikaciji konvencij.

Politične meščanske stranke so vnovič pokazale svojo nerealnost s tem, da so samo z demonstracijami mladine proti Italiji in njenemu fašizmu manifestirale jugoslovansko nacionalistično misel. Seveda pa te — tako silno "načelne" meščanske stranke v parlamentu, v Nar. skupščini v Beogradu niso nikdar do prinesle stvarne kritike predloženih netunskih konvencij, ki jih je bilo treba sprejeti in ratificirati.

Tega pač ne in Italiji, ki je za vse to prav dobro vedela, ki je po svojih ljudeh zaznala vse o dejanskem notranjem političnem položaju v Jugoslaviji, — se je smejala. Vsa italijanska fašistovska buržoazija je sprva sicer z vznemirjenjem gledala na dogodke v Jugoslaviji, toda ko je videla, kaj vse počenja opozicija, kaj dela kmetstvo - demokratska koalicija, ki parlament bojkotira, množice pa hujska k izgredivom, se je mirno oddahnila in se čisto naravno — smejala. S tem momentom, ko se je Jugoslavija pokazala Italiji v vprašanju netunskih konvencij tako neenotno, je padla takoj rešitev vprašanja: Ali bodo ratificirane konvencije služile interesom Italije, ali ne? Italija je zadelala. Italijanski fašizem je zopet triumfiral in gospod Benito Mussolini si je lahko zadovoljno mel roke nad jugoslovansko politično naivnostjo.

Po časopisnih poročilih so se demonstracije radi ratifikacije netunskih konvencij vršile skorajda v vseh večjih krajih, zlasti pa tam, kjer so radi sprejetih konvencij najbolj zainteresirani in pa tam, kjer je kolikor toliko pristašev kmetstvo - demokratske koalicije.

Tako so bile velike demonstracije v Dalmaciji. Skoro vsa Dalmacija je protestirala proti sprejetju netunskih konvencij in dalmatinsko časopisje je pozivalo brez izjeme, da se demonstracije "udeležijo vsak "zaveden" Dalmatince. Prebivalstvo se je odzvalo in pri demonstracijah je prišlo tudi do izgrediv in pretopov.

Tudi iz drugih krajev, tako predvsem primorsko-jadranskih (Sušak) in iz Hrvatske so prišla poročila o velikih demonstracijah in o izgredivih proti Italiji in proti — jugoslovanski vladi dr. Antona Korošca, ki je predsednik onih ministrov, ki so ratifikacijo netunskih konvencij predložili Narodni skupščini v sprejem. V Zagrebu je morala nastopiti policija, prav tako v Beogradu in v vseh onih krajih, kjer je mladina, ki je demonstrirala, še nekako balkansko vroče krvi. Se celo mirna Ljubljana je pokazala, da se en njen del nahaja v taboru kmetstvo - demokratske koalicije in je zato demonstrirala proti italijanskemu fašizmu. Do težjih in večjih izgredivov pa ni prišlo in je tudi policija varno in budno ču-

Ivan Molek:

OPAZOVANJA

Podkupljeni dobrotniki.

Gospodarski filozofi stare šole pravijo, da je kapital dinamno (gonilni stroj) modernega življenja. Mislijen je produktivni kapital, ki obratuje industrije in trgovski kapital, ki distribuira ali raznaša dobrine. Če je kapital dinamno — kapital sam na sebi brez delavcev je mrtev in šele kapital in delo skupaj sta dinamno — kaj pa so kapitalisti?

Ce verjame filozofiji stare šole, so kapitalisti operatorji dinamne, kapitalisti industriji, modernim čarodejci in največji dobrotniki sedanjega človeštva. Kapo z glave; by gosh! To pa še ni vsa filozofija. Kapitalist, največji dobrotnik človeštva, je čudna kreatura. Sicer se povzame sam — iz lastne incentive — do dinamne, vendar pa ne dela tega iz ljubezni do človeštva. Ne, človeštvo lahko crkne kolikor je njemu osebno zanj, kajti on je individualist in pozna najprej samega sebe. Toda človeštvo mu je potrebno radi tega, da more nekemu pokazati svoje dobro srce.

V tej svoji individualistični filozofiji ni kapitalist ne za las boljši od filozofskega anarhista. Neki vodilni anarhist je dejal: "Če na klanec srečam staro žensko, ki se zvija in sopiha pod težko butaro drv, ji odvzamem breme in ji ga pomagam nesti. Zakaj? Mar zato, ker se mi starka smili? Kaj še! Starka lahko pogine na istem mestu zaradi mene, ampak če gledam njeno muko, začnem sam trpeti in iz usmiljenja do samega sebe, da ne bom sam trpel, ji pomagam nositi butaro."

Tako dela tudi kapitalist. Pomaga človeštvu, da bo s tem pomagal sam sebi. Kako pomaga? Daje kapital za gradnjo tovarnen, mest, muzejev, gledališč, bolnišnic itd., skratka: razširja in dviga civilizacijo! (Tako

vala, da ne bi moglo priti do resnejših nemirov.

Toda vse demonstracije in vse manifestacije za Jugoslavijo in za jugoslovansko so ostale zaman. Ratifikacija je izvršena. Italija in italijanski fašizem se smejita; jugoslovanski vladi pa, ki je sprejela ponujene in sklenjene konvencije, je silno nerodno, ker opozicija okoli KDK ni prav razumela smisla netunskih konvencij in je ves odpor in demonstracije izrabljala samo v strankarske namene. Jugoslovanski politiki so se pri tem vprašanju enkrat zopet pošteno blamirali in si vnovič izstavili legitimacijo, da so silno nerodni in tudi politično nezreli voditelji.

Kdor pazljuje preštudira vse konvencije, ki so jih zastopniki jugoslovanske in italijanske vlade sprejeli v Nettuno ter jih predložili v ratifikacijo italijanski in jugoslovanski vladi, ta mora takoj vedeti, da je vse to, kar se je o netunskih konvencijah razpravljalo na zborovanjih in demonstracijah, čisto navadna in celo nevarna demagogija, ki pa je docela premamila glave neorijentiranemu prebivalstvu. Italijanski fašistična buržoazija skupno z velesrbkim režimom dr. Antona Korošca sta že razumeli in prav tako sta znali izvršiti modifikacijo z ozirom na ta vprašanja konvencije tako, kakor je bilo to v interesu obeh buržoazij. Tisti pa, ki so demonstrirali proti Italiji, proti konvencijam in istočasno manifestirali za Jugoslavijo in za g. Pribečeviča, pa so brez dvoma samo zapeljani in naivni ljudje, mladeniči po večini, ki o splošnih državljanih vprašanjih in problemih nimajo niti pojma, ali pa da ta važna vprašanja prav malo razumejo.

Demonstracije pa so se menjale z zmago — vlade.

Darrow za — Smitha.

Chicago. — Clarence Darrow, znani odvetnik in agnostik, je izjavil, da bo on agitiral za Smitha — samo v znak protesta proti prohibiciji, katero smatra za največjo hinavščino v 20. stoletju.

Dva fanta utonila.

Lincoln, Neb. — Robert Variga in Floyd Dukas sta v nedeljo utonila v Salt creeku, ko se je prevrnil čoln, v katerem sta se vozila.

Vlak ga ubil.

Chicago. — Gaston Mikell, železniški delavec, je bil v nedeljo ubit od vlaka Pennsylvanije, železnice, ko je opravljal svojo službo na progi blizu Dvanajstih cest.

čitamo dnevno.) Kako pa se pomaga?

Filozofi stare šole vztrajajo, da je incentive brez nagrade nemogoča. Kdor dela dobro, lahko si lahko vzame plačilo, vzaprav si ga mora vzeti. Vračilo, a nič zato, če je povračilo stoterno ali tisočerno! Saj zapisano že izdava, da tudi povračila v veliki meri...

Ako torej kapitalist zahteva milijon dolarjev dobička, naj ima, saj ga zasluži, mar ni mogoče veliki množici? Če si ne bi palačo v mestu, krasno v letovišču, jadrnico, ducat tovornih, privatni teater ali muzej galerijo slik ali jato mladini, jih deklet — naj ima vse to, je zaslužil! Eskimo, ki prvič človeka tulnja za vso kulinijo, tudi zasluži, da si odne največji in najlepši kos; divjiški poglavar v Afriki, ki ubije leva, tudi zasluži, da si vzame petdeset najlepših devojk, svoje žene, in zakaj mu jih ne bi dali, ko se je izkazal junakom? Tako je filozofija stare šole, pere izkoriščanje po privatnem kapitalu.

Point je, da brez dobre nagrade ni incentive in brez incentive ni pomoči, ni dobrot za človeštvo. Ljudje morajo potegniti k sebi, in kapitalist mora biti podkupljen, stotno ali tisočerno naplačeni, drugače naj crkne masa, ki si sama sama pomagati!

Filozofija nove šole, socialna filozofija, pa pravi: kapital sam ne ustvarja ničesar in ne nobenih dobrot, pač pa ustvarja šele v zvezi z delom in vsaj blaginje onih, ki s svojim delom množijo kapital, je večja kot blaginja lastnika kapitala, zato mora kapital služiti splošni blaginji vseh ljudi. Ljudstvo ne potrebuje dobrotnikov, če si mora samo ustvarjati!

Samomorilni pakt radi revščine.

Chicago. — Predno sta Oswald D. Sorenson in njegova žena prišla plin v svoji sobi, 1533 Wells st., ki ju je zadušil v nedeljo, je Sorenson naslovil lastnika poslopja pismo, v katerem so bile besede: "Ne vidim nobenega izhoda, kako bi plačala najine dolgeve. Oba sva bila lehnja in ne moreva opravljati težkega dela. Ne bodite hudostni naju radi tega."

V njuni sobi je bilo najdeno še neko drugo pismo, v katerem je bilo rečeno, da sta sklenila samomorilni pakt, da odideta s seboj neprijateljskega sveta. — mestu nista imela nikakih sorodnikov in bosta pokopana na pokopališču za siromake.

Nov umor "Mali Italiji."

Chicago. — Cobb Eskilson, službenec ulične železnice, je bil v nedeljo najden ustreljen pri hišo na 1166 Larabee St., v središču italijanske kolonije. Eskilson je bil odpeljan v Henricovo bolnišnico, kjer je pa kmalu umrl, ne da bi se zavedel, od kje kroglice, ki ga je zadel v prsi. V njegovem žepu je policija našla steklenico vino. — Policija nima nikakega sledu za morilca.

Bitka v jetnišnici; dva stradalca ubita.

Dedham, Mass. — Stephen Hoppe, notorični gangster, je skočil v nedeljo pobegniti iz tukajšnje okrajne ječe. Njegovo stano sta opazila jetniška stražarstva in med njimi se je razvila bitka. Prihiteli so drugi stražarji, ki so oddali par strelcev in ubili svoja dva tovariša. Hoppeju se ni razen par prask ničesar hudega zgodilo.

Dva fanta utonila.

Lincoln, Neb. — Robert Variga in Floyd Dukas sta v nedeljo utonila v Salt creeku, ko se je prevrnil čoln, v katerem sta se vozila.

Vlak ga ubil.

Chicago. — Gaston Mikell, železniški delavec, je bil v nedeljo ubit od vlaka Pennsylvanije, železnice, ko je opravljal svojo službo na progi blizu Dvanajstih cest.

Vesti iz Jugoslavije

VZROKI SRBSKO-HRVATSKIH NASPROTIJ.

(Izvirno.)

Ljubljana, v avgustu 1928.

V naši državi prebivajo trije narodi, in sicer Slovenci, ki imajo popolnoma svoj in lasten jezik, svojo kulturo in svojo literaturo. Sege in navade Slovencev so orijentirane srednjeevropske in sicer nemške, kjer so se rodili vsi izrazitejši predstavniki slovenskega ljudstva. Učitelj in pedagog Slovencev je bil skoraj vedno in povsod le — Nemec. Hrvati pa so žel bolj na jugu, na Balkanu. Na njih se takoj opazi vpliv balkanizma. Vendar pa so Hrvatje v vsakem oziru precej razvit narod, narod s svojo zgodovino, svojim jezikom in svojo literaturo. Srbski element pa je in bo še dolgo časa, — problem, ki ga bo zlasti v Jugoslaviji zelo težko rešiti.

O vzrokih srbsko-hrvatskih nasprotij se zelo veliko razpravlja in piše, kajti izven vsakega dvoma je, da so baš ti vzroki ustvarili silno mučen in včasih tudi nejasen položaj v Beogradu in Zagrebu, kjer so se osredotočili veliki politični boji med srbskimi in hrvatskimi političnimi strankami. Pri tem ljutem in včasih celo tudi surovem političnem boju med srbskimi in hrvatskimi strankami ni šlo za načelo, ali za splošno narodno — gospodarske, odnosno socialne principe, nego je bila to le borba za nadoblast, za ustvaritev popolnega hegemonizma.

V pretežni večini je danes srbski narod nasproten Hrvatom, češ, da Hrvatje niso doprinesli toliko žrtve za novo državo kakor baš Srbi. Res je to, kajti temu dejstvu ni mogoče oporekati. Srbi so v svetovni vojni izgubili popolnoma vse; tisoče in tisoče mož, žena, otrok in starčkov je padlo, ko so zavezniške nemške armade pomandrale srbsko zemljo. Toda prav tako so izgubili mnogo življenj in krvi v imperialistični moriji.

Meščanski ideologi in politiki vidijo glavne vzroke srbsko-hrvatskih nasprotij v tem, ker loči oba naroda vera. Srbi so pravoslavne vere, Hrvati pa so verni katoličani. Istovestno z vero pa mislijo tudi, da je kriva tega velikega neprijateljstva kultura na stopnja obeh narodov, ki se brez dvoma zelo razlikuje med obema, in ki je pri Srbih manjša, kakor pri Hrvatih. Srbi so živeli pod turško — arnautskim vplivom. Ta vpliv se jim pozna še danes in noben Srb z nacionalističnimi nazori ne bo hotel priznati Hrvat pravico enakopravnosti v državi, ker dosledno misli, da Hrvat, ki je tlačanil Madžarom in Budimpešti in to brez odpora, ne more imeti pravega smisla za neko jugoslovansko državnost, jugoslovansko državnost, ki je pač bila potrebna že pred večimi leti.

Meščanski ideologi in oni, ki vzroke srbsko-hrvatskih nasprotij analizirajo na ta način, pač ne vedo ali pa ne vedo razumeti, da teh vzrokov, kakor jih oni svetu predstavljajo, — ne more biti. Dokaz temu je pač dejstvo, da je prejšnji jugoslov. ministr. predsednik g. Velja Vukičević, pravoslavni vernik, sestavil vladu tudi s katoliškimi in celo s turškimi verniki. Radi vere torej konstatacije o vzrokih teh nasprotij med Srbi in Hrvatih ne morejo obstojati.

Vzroki srbsko-hrvatskih nasprotij so v glavnem v tem, ker niti hrvatska niti srbska buržoazija nečeta popustiti niti za korak pri svojih zahtevah. Srbsko velemeštvo, za katerim stoje tudi inozemski finančniki, dosledno hočejo diktirati nad vsemi in vsakomur v Jugoslaviji. Svoje delo opravčujejo le na ta način, kakršnega smo že zgoraj navedli, namreč da izrabljajo trpljenje srbskega naroda med svetovno vojno v svoj prid. Jasno pa je tudi, da hrvatsko meštinstvo nečeta popustiti. V Jugoslaviji je doslej imelo dovolj prilike, da se je povoljno razvilo in konsolidiralo. S tem momentom

je hrvatska buržoazija postala prevzeta in je takovane parole opozicije za enakopravnost Prečanov izbrala v svoje politične namene.

Dokaz temu, kar smo pravkar navedli, je politična borba med beograjskimi vladnimi krogi okrog dr. Korošca na eni strani ter KDK, to je kmetke — demokratska koalicija, sestavljena iz radičevcev in samostojne demokratske stranke Svetozarja Pribečevića, na drugi strani. — Vsa ostrina se sicer brez načelne borbe se je sukala okoli kardinalne točke: ali nadvlada Srbov ali nadvlada Hrvatov.

Slovenska ljudska stranka na Slovenskem (klerikalci) so prvi uvideli nekonstruktivno politiko kmetke stranke pod vodstvom Radiča, ki se je vedno spreminjal in vedno menjal svoje nazore. Se bolj nerodna in izjalovljena je bila v zadnjem času politika g. Pribečevića. Zato se je dr. Anton Korošec, načelnik slovenskih klerikalcev, odločil, da krene k srbski stranki, da se tu postavi kot tretji, ki naj ima čim večji dobiček. Znani blejski pakt poleti leta 1927 med načelnikom slovenskih klerikalcev dr. Korošcem in predsednikom radikalne srbske stranke g. Vukičevićem, je končno realiziral tudi skrite težnje slovenskega klerikalizma, ki se je udinjal Beogradu.

S tem pa je nastala tudi za Hrvatje mučna situacija. Hočeš nočeš je bila KDK prisiljena valed polpne zmage velesrbske oditi iz parlamenta. Pokojni Stjepan Radič je s tem momentom priznal svojo nesposobnost, hrvatski narod pa je zarjul, da je zapostavljan.

Ta najnovejša situacija je da ta vzrok srbsko-hrvatskih nasprotij dokaj čudno loči; najbolj važno pa je to, da je razpala narodne strasti, ki se sicer najrazličnejše komentirajo, do meje, ki zna raznim prenapetostem marsikaj škodovati. Dejstvo je danes, da napetosti rastejo zato, ker prevladujejo meščanske stranke, katerim ni do ničesar drugega kakor samo do oblasti. Delavske socialistične stranke pa so prešibke, da bi moge široke mase delovnega srbskega in hrvatskega naroda odvrniti od preteče nevarnosti, ki grozi valed preostre politične borbe meščanstva za oblast.

Med navadnim in politično nezrelim ljudstvom se ignoranca veča in veča. Temne sile meščanskih agitatorskih prenapetosti pa ustvarjajo med Srbi in Hrvatji težko atmosfero. To bi bilo mogoče odpraviti, ako bi bil red in ako bi socializem imel vpliv, kakršnega zasluži, tako pa bo brezdvomno treba delavnemu ljudstvu na Hrvatskem in v Srbiji s težkimi in bridkimi izkušnjami dokazati, kdaj se je treba biti za meščanske in kdaj za delavsko — kmetaske razredne interese. Nova borba bo za Hrvate in Srbe težka in huda šola. Toda verjetno je, da v slučaju, ko jo prebole, ustvarijo sebi le tisto, kar je edino prav in kar daje edino pravično človečansko kvalifikacijo delovnemu ljudstvu ne samo na Hrvatskem, nego tudi na Slovenskem in v ostalih jugoslovanskih pokrajinah.

Razširjenje zračnega prometa. V prometnem ministrtvu v Beogradu izdelujejo načrte za razširjenje zračnega prometa in priključitve obstoječih prog na mednarodne zračne proge. Začetkom prihodnjega leta bo otvorena nova proga Beograd — Zagreb — Maribor s priključitvijo na mednarodno progo Dunaj — Benetke. Razen tega je projektirana nova proga Beograd — Sarajevo — Podgorica. Ljubljano vedno izpuščajo. Ako že ne morejo podaljšati proge Beograd — Zagreb še na Ljubljano, naj ima proga Dunaj — Benetke svoje postajališče v Ljubljani. Hudomušneži trde, da Ljubljano zato izpuščajo, ker je — odkar je dr. Korošec minister prežident "avtonomna" in ima skrbeti sama zase. Zlobneži pa

pravijo: Beograd ne privošči Ljubljani — zrakoplovov, ker bi Slovenci potem zbežali v nebesa in — srbskim hegemonistom bi ušli njih dobri zavezniki.

Žrtve spiritizma. Pred nekaj leti se je začel razvijati po naših rudarskih okrožjih na Posavju spiritizem, ki je zahteval te dni svoje prvo žrtve. Te dni je zblaznel v Beškem pri Zagorju 61 letni vpokojeni rudar Peter Špiček. Bil je goreč privrženec spiritizma. Posebno po smrti svoje žene je mnogokrat prisostoval spiritističnim sejam. Pravil je, da mu je duh njegove žene sporočil, kako je ona srečna ter da naj pride za njo. Začel se je odtujevati ljudem in govorilo se je, da se mu je omarčal um. V soboto je začel streljati skozi okno stanovanja in predno so ga stražniki mogli razorožiti se je sam smrtno nevarno ranil in bil prepeljan v trboveljsko bolnico. Je le malo upanja, da okreva. Želja, da se bo njegov duh združil z ženinim, se mu bo izpolnila — tako trdi njegovi tovariši-spiritisti, ki jih seve tudi ta slučaj ne bo iztrgnil.

Po 14 letih našla zopet moža. V začetku svetovne vojne je moral odriniti k vojakom med drugimi tudi takratni avstrijski državljani Elimir Schoepf, katerega soproga Ljubica, roj. Bogdanovičeva, se je nahajala kot krojačica v Beogradu v oficirski šoli. Zadnje pismo je Ljubica prejela od svojega moža iz Požuna. Njen mož je prišel pozneje na italijansko fronto in začetkom leta 1916 je Ljubica dobila pismo, v katerem ji je neki znanec sporočil, da je Elimir padel v borbi z Italijani. Zanimivo je da je med tem, ko se je nahajal Elimir že v italijanskem ujetništvu, prejel od nekih svojih znancev obvestilo, da sta bili njegova hčerka Marija in njegova žena ob priliki sovranežnega napada na Beograd ranjeni od bombe in sta umrli. Dočim je Elimir na razne načine skušal dognati, dali je vst. o tragični smrti žene in hčerke resnična, je živela Ljubica s hčerko v skromnih razmerah v Mladencu. Po brezuspešnih poizkusih Elimir o smrti ni več dvomil ter je ostal po vojni le malo časa v Jugoslaviji, nakar se je podal v Budimpešto ter nastopil službo v nekem hotelu kot plačilni natakar. Iz Mladencova se je gospa Ljubica preselila zopet nazaj v Beograd ter se naselila v neki mali hiši na Senjaku v Ameriški ulici s svojo hčerko, ki štira sedaj že 18 let. Nedavno bi Ljubica rada dognala, kje se nahaja njen svak, možev brat Aladar. Pisala je pismo na budimpeštansko policijo, od katere je prosila podatke o Aladaru Schoepfu. Budimpeštanska policija je hotela ustreči njeni želji, toda odkrila je mesto Aladara Elimirja, katerega je pozvala na zaslišanje. Ko je prišel Elimir na policijo in izvedel zaradi česa da ga iščejo in kdo ga išče je padel v nezavest! Ko se je zopet ovestil, je oblastvu pojasnil, kaj ga je tako pretreslo. Njegov brat, o katerem je policija iskala podatke, je bil z njim na fronti v isti diviziji. Ko je bil Elimir ujet, je gotovo v istem času njegov brat padel. Radi tega je nastal najbrže nesporazum in za mirala gramofonska plošča. Druga je začel navijati pokojnikov gramofon in poslušati, kaj pravijo plošče. Teh plošč pa ni bilo nič manj nego 4000 in tako se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi: dedič je postal od naporenega poslušanja po treh tednih živčno bolan, četrty teden se ga je pa lotila melanholija, po šestem tednu je znozel, v osmem tednu je umrl. Njegova družina je pa našla v skritem kotu majhno gramofonsko ploščo, ki jo je bil dal napraviti testamentar. in ki je neprestano ponavljala izrek: "Denar je v tajnem predalu za sliko v salonu."

Veliki požari. Vsak dan prihajajo iz najrazličnejših krajev naše države poročila o velikih požarih. Komaj je prišlo kila država na pomoč našim pogorelim pri Čerknici, se že zopet čuje o nesreči, ki je zadela južni Banat med Sušaro in Deliblatom. Zgoraj je velik gozd jelk in borov v površini 6.000 ha. Gasilci so kmetje, gasilci in vojniki.

Oporoke ekscentričnih ljudi in čudakov

Mnogo je ljudi, ki jim je malo mar, kaj se bo zgodilo po njihovi smrti ali ki se zanašajo na zakonite določbe in zato ne odločijo testamentarčno, kako naj se razdeli njihovo eventualno imetje. Se več nego si mislimo, pa je takšnih, ki hočejo, da se izvrši v tem pogledu vse po njihovi, včasih zelo nenavadni volji.

Znani so slučaj, da so škodoželjni čudaki zapustili svojim koprnečim dedičem majhne vsote denarja z določbo, naj si kupijo vrv, s katero naj se obesijo. Neki možakar je zapustil svojemu nečaku 50 pisemskih znamk, da bi mu napisal v grob vsa tista pisma, ki mu jih je v življenju pozabil napisati. Mož, ki mu žena ni znala kuhati, ji je zapustil kuharsko knjigo. Drugi mož je določil svoji zlobni boljši polovici majhno vsakotredensko rento in sicer bi jo ji morali izplačati v pondeljek, da se ne bi mogla ob nedeljah zabavati na nje račun.

V Londonu je umrl lansko leto bogataš, ki je odredil, naj prejme njegova žena ves njegov denar, toda pod pogojem, da bi živel v skupnem gospodinjstvu z njegovo bivšo ljubico. Računal je pravilno: žena je to tako sovražila, da se je rajši odpovedala dedščini. V Liverpoolu je umrl trgovec King, ki je ostavil svoji ženi na sličan način ves denar, toda pod pogojem, da bi živel skupaj s svojo materjo, češ, da ima ta še bolj strupen jezik. Ampak v tem slučaju sta se o be ženski zaradi dedščine spravili. Dostikrat se primeri, da zahteva umrla zakonska polovica od žive polovice, da se mora na dan pogreba na pokopališču javno obtožiti vseh grehov, ki jih je druga za življenja storila nad prvo.

Neki originali postavljajo za svoje dediče — živali, večnoma tako, da vložijo določen kapital v banko, s čigar obrestmi naj potem preostali skrbijo za čim lepše življenje ljubljenežega konja, psa, mačka, kanarčka itd. Mož, ki mu žena ni dovolila imeti psa, je ženi zapustil samo stanovanje, a ves svoj denar občini, da bi zgradila rejnico za pse.

So možje, ki skrbijo za bodočnost svojih žen na ta način, da jih zapustijo z dedščino vred kakšnemu svojemu prijatelju ali bratu. Dostikrat pride žena na taken način od drugega moža. Včasih pa se zgodi drugače, nego si je mož mislil. Neki Kijevčan, ki je sestavil takšno oporoko, je zahteval, da mora biti obsejena njegova podoba v vsaki sobi stanovanja, v katerem bosta živila njegova žena in nje drugi mož. Že po treh dneh je ta slike pometala skozi okno in dedščina je šla po vodi. Mr. March v Yorku je zapisal, da ostavlja svoje imetje z ženo vred svojemu ljubemu bratu Bobu. Ko je Bob dospel, da bi si vzel živo dedščino, mu je ta že ušla z drugim možikom.

Eno izmed najbolj navadnih oporok je sestavil tisti ameriški odvetnik, ki je določil, da pri padu vse njegovo imetje, kakšnih 600.000 dolarjev, njegovega družabniku. A denar je bil nekam skrli in skrivališče je izdala gramofonska plošča. Družabnik je začel navijati pokojnikov gramofon in poslušati, kaj pravijo plošče. Teh plošč pa ni bilo nič manj nego 4000 in tako se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi: dedič je postal od naporenega poslušanja po treh tednih živčno bolan, četrty teden se ga je pa lotila melanholija, po šestem tednu je znozel, v osmem tednu je umrl. Njegova družina je pa našla v skritem kotu majhno gramofonsko ploščo, ki jo je bil dal napraviti testamentar. in ki je neprestano ponavljala izrek: "Denar je v tajnem predalu za sliko v salonu."

V bližini Vrca se je plamen uničil deset vagonov žita in mlatnico in v vasi Ninčevcu ponovno velike množine žita, mlatilne stroje in štiri hiše. V enem dnevu je bilo škoda nad milijon dinarjev, kar pa je še bolj občutno, ker ni bilo nič zavarovalnega.

Arabska morala in žensko

Lady Dorothy Mills.

Teško je izrebiti legendo o arabsem čelju, ki v naših filmih še vedno hodi večer za večerom v zaljubljeni romantiki na lov za belo žensko, ki ji udano polaga pred noge svoje ponosno nomadsko srce, potem ko jo je pred očmi njenih nemočnih staršev zavihljal na iskrega belca. Nič ne ve humorja, ki tiči za temi stvarmi, bolj ceniti kakor šejk sam, ki ima v alžirskih in drugih severafrških mestih dovolj prilike gledati filme, ki "pri-kazujejo" šejka in njegove običaje. Časih se ta ali oni seveda tudi razburj. "Mi smo kakor drugi možje, najbrž nič bolj ali — toda belci, ako nas tako slikajo, res verjamejo, da smo sinovi bednih šakalov?" me je ogorčen vprašal poglavar nekega saharškega plemena, ko je pogovor nanesel na arabskega šejka anglosaške literature, ki ga je klonosredoval že vsemu svetu.

Šejkovi očitki niso bili docela krivični, zakaj Arabec iz dobre rodbine je vsakako, čeprav ima mnogo napak, človek izredno lepših manir, ki tudi ženske — katere zaslužio — visoko spoštuje. Razen tega so njegovi nazori z vsem, kar je v zvezi z ljubeznijo, vse prej ko romantični. Pet zim sem potovala po Sahari in priznati moram resnici na ljubo, da nisem niti enkrat našla na "šejkizmu", če smem rabiti to besedo. Večkrat me je sicer doletela čast, da me je kak Arabec zasnužil, a vedno dostojno in formalno, največ s posredovanjem očeta ali starejšega sorodnika, enkrat celo preko svoje najstarejše žene. Možno je, da so si žrtve "šejkizma", če jih sploh je, svojo usodo zakriville same, čeprav najbrž nevede.

V romanu in listih čitamo pogosto o takozvanih "romantičnih" doživljajih, ki so jim žene v arabskih deželah baje izpostavljene. Po večini so to posledice nepoznavanja narodnih šeg in etikete. V deželah, kjer žive ženske zastrte in ločeno od mož, kjer ne smejo niti skupaj obedovati z možskimi sorodniki, ni nič lažjega kakor napak razumeti lahkomišeln smeh, prostodušno konverzациjo in preziranje zunanje forme, ki ga čisto zagrešene belke, zlasti Angležinke in Američanke. Kakor si v Parizu in v Budimpešti ne smeš dovoliti vseh prostosti, ki bi ti jih v Londonu in New Yorku ne za-merili, tako in še bolj moraš v Orijentu strogo paziti na moralno. Razen tega se nekatere ženske, kar moram z obžalovanjem pribiti, v napačni domnevi, da jih bela kultura ne veže in da ni-č podvržene krivičnim pogledom svojih sovrstnic, med Arabci ponasajo tako, da bi takega vedenja ne oprostili niti demimondki.

Arabec deli vse ženske, rjavokozke in belke, nesmiljeno v dve kategoriji, podobno kot deca, ki vidi v ljudeh ali angele ali pa pravcate vrage.

V majhnem saharškem mestu sem se seznanila s tamosnjim kaidom, ki je bil popoln gentleman; kadar me je le ta gospod srečal v arabaki kavarni, se me je vedno skrbno izognil. Najbrž je sicer smatral za dopustno ali vsaj odpustljivo, da sem se kot inozemka in pisateljica, ki zbiram podatke o običajih in šegah domačinov, pomešala med profane ljudi, toda očividno se mu je zdelo nečastno za sebe in za mene, da bi se na takem kraju ne ignorirala. Tudi se mi je zgodilo, da so mi arabaki prijatelji, ki do šeg belk niso imeli baš prevelikega spoštovanja, taktno odsvetovali poset harema, ker so se pač ball, da bi moje emancipirane ideje, ne pohujšale njihovih žen.

V splošnem goji Arabec veliko spoštovanje do belih žensk, to se pravi, občuduje njih svetlo polt in plave lase, čeprav sicer ne mara modrih in sivih oči, češ, da prinašajo nesrečo. Najbolj pa Arabec občuduje pri belkah to, kar pogreša pri lastnih ženah, namreč njih nabožnost in kultivirano inteligenco. Arabec razpravlja z belko o vseh problemih življenja in človeštva. Nasprotno pa ga odbijata njih oblika in njih način hoje.

Nazori Arabca o ljubezni so, kot že omenjeno, vse prej kot romantični. Snubjenje opravi na moč prozaično in denar igra pri tem zelo važno vlogo, če ne celo najpomembnejšo. Arabec si želi dobrodušne, delovne, zdrave gospodinje, ki mu bo rodila mnogo otrok, in naposled mu tudi ni neljubo, če je površ le lepa. Za plačilo bo materialno zelo dobro ravnal z njo, ali ji bo v najvišji meri nezvest. Večina zakonov med Arabci in Evropani, kolikor sem jih spoznala, so bili nesrečni, ker se je mož vrlo naglo naveličal svoje žene in njenih zahtev.

SANJE

Noč je bila temna in mehka. Sedeli smo v pletenih stoli pred kavarno na Ringu, sreball limonado s slanimimi stročnicami in v rli v črno tišino dreves. Oranžna luč namizne svetilke je razlilila naše obraze in jih prečudno pretvarjaje stajala z modrozelenimi sencami. Neka mehkoost, zrahlanost je letala nad vsem; nekaj negativnega, zelenjskega je preplavljalo nejasne obrise. Utrujenost je učinkovala nalik sladkemu otrovu, begajoče, opojno, vznemirjajoče; bilo je, ko da se kri v žilah med, lenobno in gosto, ko da se razraščala življenje kakor tekoča mesnata listje okrog naših oči. Bil je občutek, kakor da bi morali nenadoma začeti govoriti v še neslišnem jeziku, besede globokega zvenka, stavke polne muzike; kakor da bi vsakdo imel vsakomur nekaj povedati, nekaj nedoumnega, bistvenega, važnega, nekaj dobrega, ljubelega in poslednjega. Spomini so bili, ki so hleple po izrazih, polnih kakor zrelo južno sadje, toda vse jezikovne možnosti so nedostopne in osumake neznost s stvarmi kakor deški prati šareni prašek z metuljnih kril. Govorili smo o detinstvu, o Mozartu in o morju, a celo ti toli čisti in eterični doživljaji so bili preveč predmetni za trdno opojnost tiste ure.

Tedajci izpregovorila žena: — "Vedno in vedno snivam sen, od rane mladosti vedno isti sen, tako jasen in odločen, da včasih izpodrine istinitost. Sanjam, da sem v dijamantni pokrajini, da gázim po belem snegu. Strmo se vzpenja, ledena gora in na to ledeno goro moram pripelzati. Noge me bole, sklepi mi drevene, telo mi je prepolno utrujenosti! — a vem, da moram na vrh, na leskešo se goro, obdano od mrazlega severnega sija. In gori, čisto gori čepi velikanaki beli medved z mehko kosmato kožo in čaka name; njegovo življenje me bo grelo, nesel me bo na svojem jakim hrbtu in slednjič se bom odpočila, slednjič bom v varnem zavetju. Plazim se čez razpokla pobočja in noge me bole, noge mi krvave, komaj se premikam, ali moram na vrh. ... Potem sem gori in velika žival me drži v mehkem, kosmatem kožuhu, pritiska lepo glavo na moja ramena, na moj vrat. ... Sedaj me bo s svojimi močnimi šapami dvignila na svoj jaki hrbet, sedaj me bo nesla — in v zaklopim oči. Toda velika žival me ne nese, hoče, da bi jo jaz nesla, obeča se mi za vrat in renč, zadovoljna in lena. In jaz nesem težko telo čez led, po snegu, sopihajoč pod bremenom, vedno znova padajoč, vedno znova dvigajoč kolena v novem poslednjem naporu. Zakaj ga moram nositi? Ne vem. Kdo mi podeljuje moči? Ne vem. Od rane mladosti snivam ta sen, znova, vedno znova. ..."

— V eden izmed mož pripoveduje: "V sanjah sem konj, na hrbtu mi sedi ženska. S stegni se mi oklepa telesa, z ostragami me zbada v trehuh, tole me z bičem. A ne zaradi tega bežim po pustini, ne zaradi tega jo nosim v brezskrajnost — saj bi jo lahko vrgel s sebe, saj bi jo sunkoto zalucal v žareči pesek. Zakaj ne storim tega? Ker obraz ženske, ki sedi na mojem hrbtu in ske toleče do krvi, žareče in čisto lebdí pred mojimi očmi, ker hitim za tem fantom in drevim, ker moram dobiti to drevečo čudo. Žensko telo me bica po dnevu, po noči, ženski obraz, blesteč in hladen in nedosegljiv, me vabi za seboj — ona je breme na mojem hrbtu, ona je luč pred

mojimi očmi. Tako drevim skozi pustino. Vedno in vedno snivam ta sen. ..."

In drugi mož pripoveduje: — "Sanjam, da moram storiti nekaj važnega, nekaj nečuvno važnega. Toda pozabil sem, kaj; vem le, da je moje življenje nesmotreno. Ne tega ne storim. In grem venkaj na ulice in razmišljam napeto, kaj je to. Zenska živigne mimo mene, njeno lice mi prodira v dušo, toda jaz grem dalje; tedaj se prestrašim, tedajci se spomnim: ta ženska je, to žensko moram nagovoriti, zadrti, osvoboditi. Tedem za njo, dohitim jo, nagovorim jo — toda ali je v resnici ona, ali se nisem motil? Rečem ji, da jo ljubim, da je ona moja usoda — in ko govorim, vene njene lice v moji duši in spoznam: ona ni. Nekaj drugega moram storiti, nekaj drugega mi je bilo v mislih. In vnovič hodim po ulicah, vnovič iščem ono važno, nečuvno važno. In stopim v sto lokalov, v koncertne dvorane, menec da je godba, spoznavajoč, da je nekaj drugega, stopim v gledališče, cerkve, tovarne, posvodi slušati: tu je rešitev, voad videč: tu je ni. In se znočim, zmrzam, luč me preplavlja, tema mi pada v obraz — pozabil sem, kaj sem tekal, vem le to, da moram najti. Počivati bi šel na klop med zelenje, zaklopi bi oči in se utrudil — toda tisto sekundo bi bilo še mimo mene, neprekleno, neodvrtnljivo: ono, ono, kar iščem, da bi ne živel zaman. In tako hodim po ulicah, preveč buden in prenapet, dokler ne napoči tisto jutro in tisti dan. Vedno in vedno snivam ta sen."

Noč je bila temna in mehka. Povedali smo si svoje sanje in zdaj smo se vprašaje spogledali. Toda oranžna luč in modrozeleni sence so razlilile naša lica, tako da nobeden ni mogel prepoznati obrazov svojih drugov.

Numerični konček

Zdravilo za pijance.

Finl: — Povej mi vendar, kako si odvadila svojega moža, da več ne pijančuje?

Pini: — Zelo enostavno. Vedno kadar je prepal svojo pijanost, sem mu rekla, da mi je ponoči, ko je prišel iz gostine domov, obljubil nov klobuk ali pa novo obleko itd. Rekla sem mu tudi, da sem obljubljeno stvar že takoj tudi kupila. Tega mu je postalo končno preveč in nehal je ponočevati.

Dobra gospodinja.

Dva moža sta se hvalila, kako dobri gospodinjati sta njuni ženi. Prvi je dejal, da je bila njegova žena najboljša gospodinja na svetu. Ko ga je tovariš vprašal, če je že umrla, je odgovoril: Žalobog, na potovanju po avstralskih otokih so mi jo požrli ljudozrci. In pomislil, ko so jo vrgli v kotel in ko je voda že vrela, se je sirota nenkrat zavleda in zašepetala: Ne pozabite na sol, poper in peteršilj.

Pijančeva iznajdljivost.

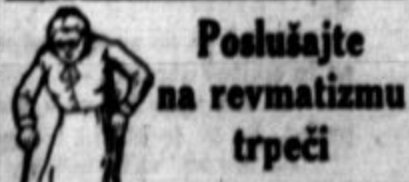
Zupnik sreča pijanca s steklenico žganja v žepu.

— Vidim, da si ostal nepoboljšivi grešnik. Pa vendar ne misliš popiti vsega žganja?

— Ne, polovica je namenjena mojemu tovarišu.

— Dokazi torej, da si junak in izli svojo polovico.

— Obzalam, gospod, toda moja polovica je spodnja in zato je ne morem izliti.

Poslušajte na revmatizmu trpeči

Odložili smo se razdati našemu 10.000 vsorocov našega novega domačega zdravila za revmatizem. Da s tem zdravilom naše obolele osebe izkazujejo vrednoto našega domačega zdravila, s tem zdravilom, ki je naša polna vera in naša v blagih bolnikih. VZROK SE POŠLE PROSTO-tudi vam.

PREPLAČNI VZROK NE STANE NIČ. Zapravljeno, da včasih tega zdravila vse ne stane nič. Mi smo toliko razdelili 10.000 vsorocov, stonitni vsaki revmatizem trpčim, da se revmatizem s tem zdravilom, ki je naša polna vera in naša v blagih bolnikih. VZROK SE POŠLE PROSTO-tudi vam.

PLEASANT METHOD CO., Dept. P. 8, 3624 N. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Tony Revillon:

NEVINTA

Gospa Baudoin je bogata posestnica. Kot vdova je ostala s sinom edincem in je mislila oženiti sina z bogato dedinjo, da bi na tak način še povečala hišo. Na neerečo pa se je Ludvik Baudoin zaljubil v hčer nekega revnega ribiča, ki ni imel niti ene ladje in je sklenil, da jo poroči. Vdova ni hotela na to pristati. On se je držal dobro. Trmasti so tam v Normandiji.

Bitka se je vršila eno leto, na koncu pa je mati končala: "Porochi se, če se hočeš, toda jaz ne bom nikoli videla tvoje žene in ti ne boš dobil od mene niti krajcarja, dokler bom jaz živa."

"Kakor hočete," je dejal Ludvik.

In poročila sta se.

Pet let je preteklo. Zivela sta v bedi. Ludvik je hodil ribe lovit s tasto. Toda ljubezen je premagala vse in nista se pritoževala in nista se obrnila nikoli na gospo Baudoin. Kadar so se ob nedeljah po maši srečali, sta jo pozdravila, ker je bila pač to njuna dolžnost. Niso se oblikovali, ne pisali, sploh ni bilo med njimi nikakršnih odnosov. Niti razen pozdrava, s katerim sta mlada pozdravila, na katerega pa starka ni odgovorila.

Toda nekega dne je divjala nevihta, da je morje tulilo in so se tresle hiše ob obrežju.

Gospa Baudoin je živila sama z dekle Anico. Anica je sklenila roke in rekla:

"Hm, kakšna je ta gospa! Do- sti ljudi mora zdaj biti, ki se tre- jo."

"Kakšni ljudje?" je rekla vdova in hodila sem in tja in se dotaknila sedaj tega, sedaj o- nega, samo da se ni zdelo, da dr- ži križem roke.

"Vendar starši tistih, ki so na morju!"

Gospa Baudoin se je ustavila. "Kar prenehaj!" je rekla su- ho.

Vzela je nekaj šivanja v ro- ke. Ker je bilo temno, je šla se- det k oknu.

Anica je naslanjala obraz k šipam in gledala na ulico. Ker ji je prepuščala govoriti, je govorila sem ter tje kaj v pre- sledkih: "O, dimnik gospoda Bertrauda bo pal vsak čas!"

"Tamle gre pa gospod Chardon proti morju. Tudi Pater Guil- hard, Denis Geoffroy in Goira- nova Magda hiti! ... No, zdaj sem pa res radovedna, kaj se je zgodilo tam spodaj."

"Klepetulja!" je zagodrnjala vdova.

"Ne!" zakliče končno in udi- ri z nogo. "Kaj takega pa še ni- sem nikoli videla!"

Gospa Baudoin je spravila de- lo in začela spet korakati po so- bi. Slušalo se je šumenje in div- je pikanje nevihte, od časa do časa krike, skripanje železa in lo- putanje odtrganih žaluzij, ki so butale ob zid. Ocean je postal strašen.

Vdova se je postavila tik ob služkinjo.

"Ker si ravno tako radoved- na, se obuj in napravi kot dru- gi: polzevaj za novice!"

Anico je bila v trenutku na- pravljena.

Ko je hotela skozi vrata, je dejala gospa Baudoin:

"Pa se vrni, da mi boš pove- dala, kaj je." In starka je po- vzela zopet korake po sobi. Ko- rakala je z enega konca na dru- gega s prekrizanimi rokama, s stisnjenimi ustnicama in med hojo opazovala, kakor je imela navado, vsak predmet.

Deset minut je preteklo:

"O, ta Ana, kar noče je bi- ti!"

Burja je prišla na dvojno kilo, da se je ališalo le njeno bu- danje. Hipoma obstane oko go- spa Baudoin, uprto v kot sobe, kjer je stala majhna otročja po- steljica. V teh hišah hčanijo vse, in pustijo vse na svojem mestu.

Na posteljico je bila poste- ljica njenega sina, njenega si- na, ki je bil na morju.

Že eno tjo je mislila nanj. Toda mislila je vedno le na od- raslega Ludvika, ribiča pri pe- tdesetih letih, korenjaka, ki ji je bil rekel: "Kakor hočete!", ko mu je branila ženitev, a se je kljub temu oženil.

Sedaj pa se je zasanjala v o- troka, v njegove plave laske, v tiata debela lica in v modre o- čel. Spomnila se je njegovih pr- vih besedi, njegovega smeja in svojih načrtov, ki jih je bila na- pravila ob njegovi zibelki.

Čeprav ste iz dežele Caux, če- prav bogati, trmasti, čeprav i- mate srce iz kamna, take stvari vas ne ganejo, kadar tuli burja.

"O, ta Ančka, še sedaj je ni!"

Snela je plašč s kljuke in od- šla. Čim se je obrnila na ulici, jo je ustavila množica ljudi, ki je obkroževala dva ali tri ribi- če s premočenimi oblekami in z blatnimi čevlji. Roke in obrazi so jim bili okrvavljeni. Naglo se je ustavila in vprašala hripa- vo:

"Ali so prišli?"

Eden iz množice je ošinil s po- gledom druge in dejal:

"Seveda."

Nadaljevala je svojo pot na- prej. Tedaj se je eden izmed mornarjev izločil iz grupe in te- kel za njo:

"Gospa Baudoin, gospa Bau- dain, kam pa greste sedaj?"

"Doli," je pokazala na mor- je.

Mornar pa jo je ustavil s svo- jim plaščem:

"Kaj vam bo to pomagalo? Neurje je. Vrnite se! Saj smo se mi vsi vrnili, mar ne?"

Pogledala ga je ostro v oči:

"Vai!"

"Menda ja."

"Prisrežite!"

Mornar se je zmedel:

"Vendar, gospa, tisti, ki niso vajeni, so pa gotovo šli v Yport ali v Fecamp, kdo bi to vedel?"

Ona se je oprostila in hotela oditi. Zopet jo je ustavil. Tačas se je vprašala po ulici Anica, vsa razburjena.

"Ne, ne!" je vpila, ko je za- gledala svojo gospojinjo "ne, gospa, nikar ne pojdi tja!"

Starka se je začela tresti. Njen zagorel obraz je postal blede, oči so se ji zaprle in oprla se je na dekle, da ni padla.

"Moj greh je to, jaz sem kri- val!" je ponavljala, med tem pa so ji šklepetali zobje.

Hoteli so jo peljati v bližnjo hišo, toda ni hotela.

"Anica, hočem jih videti!"

In obe sta se napotili proti hiši, kjer je stanoval Ludvik Baudoin. Anica je odprla in go- spa je vstopila. Notranjost je bila taka kot je običajna pri ribičih. Pred veliko posteljo so bili spuščeni modri zastori, med dvema posteljcama pa je bila zibelka.

Mlada žena je sedela z dete- tom na kolenih. Ob strani sta se držala za njen predpasnik dva otročiča vasa preplašena. Ne- mir je še podvojil njeno bolno bledico. Ker ni mogla sama iti, je poslala svoje starše po novi- ce in čakala ga je, toliko da je še dihala in ni zadrževala solza. Ko je zagledala taško, se je dvi- gnila in zaječala: "Gospa. . ."

Starka je stopila k nji in re- kla:

"Moja hči. . ."

Potem je vzela otroka v svoje naročje, se spustila na stol in jih začela med ihtenjem objemati. Izbruhnila je v jok:

"Ubogi malčki! . . . Moj Bog, moj Bog!"

Hipoma se zaalili klice vese- lja na ulici.

Vrata so se odprla in vstopil je na čelu skupine, ki so jo tvo- rili starši in prijatelji, koren- jak Ludvik.

"Oh, tu je, tu je!"

V hipu je bilo vse na nogah. Žena se je signalizirala proti njemu, otroci so stekli očetu naproti.

Samo gospa Baudoin je ostala nepremična na svojem prostoru liki kip.

Takrat jo je ribič zagledal.

Odkril se je in se ji približal rekoč:

"Matil!"

Ta mu je ponudila roko. . .

Zagovoril se je.

Gospodar: — Z novim vinom me je pa vsaki trgovec prav pošteno ogošufal.

Hlapec: — To je pa res! Ali tudi vas po njem glava boli?

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POSILJATE- LJEM RAZNIH NAZANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta kakorikoli naznanila in za- hvala o smrti, tedaj vselej povej- te v pisnu, ali želite imeti pla- čan oglas ali kot navadno vest. Ako je priobčeno kot navadna vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena pose- stnikov, ter se tako naznanilo priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priobčeno celo vrsto pa to oglas, za katerega se mora plačati, to velja za član in za ne- raznih imen in drugih stvari, je član. Nadalje velja iste tudi za razne prireditve, veselice, shode, itd. Vselej je treba povedati, ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno čamkarstvo vest, tudi v takem slučaju se za navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove le važnejši del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobči vse, kar zahtevate. Iste tako velja za vsa druga nazna- nila, če se koga liče, ščitene poudbe, predaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno pove- dati, da naj bo to oglas, koliko- krat naj se isti priobči in da ho- čete zanj plačati. To pojasnilo dajam radi tega, ker-je to skop konvencije, da se potem ravna- mo vsi, druživa, blaž naročni- ki in upravitelje lista. Prosim, da to upoštevate in se po tem ravnaate. — Filip Godina, upra- vitelj.

Postenost.

Artillerist Nace tolaži objoka- no Micko, ki je ob službo:

— Ti si torej zapustila svojo dosedanje dobro službo?

Micka: — Hvala bogu! Sa- mo pomisli to nesramnost! Go- spa je položila na tla kovača, da bi preizkusila mojo poštenost.

— Nace: — Ti si bila pa se- veda užaljena in si zapustila službo?

Micka: — Kaj še, na lim sem ji šla.

Novo zdravje in nove mo- za slabotna in izdelana telesa

Na tlede in tlede mod in tle- je iz- čudolien rezultat od Nuga-Tone, narod- nianen gradilac zdravja. To izredno str- vilo vnosilanje in poizkušanje izredno str- dreva. Popravi tek, pomaga pretati, ob- more preobčutljivost, ustvari zdrav, mehurje, stimulira vsa sistem in pro- saprije.

Nuga-Tone odnese glavobol, vadigvanje, sarilanje, odnese izid, odnese belino v- jeziku, izpoluje ovedelost vose in povi- telo muršam, hiračnim nervozim in iz- lanim ljudem, kajti on gradi bost, ob- kvi, stanovite mišice in jake livo. Dasi- steklenico Nuga-Tone dajmo od svojega ka- rja, jemljite ga 20 dni, in če rezultati so- taki, kot jih pričakujete, vrnite ostalo laka- jo, in on vam bo vrnil denar. Izgubite- ponaredim ali nadomestim. Rada je

— (Ad-)

NAROCITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI"

Kadar želite gorkoto, samo NAŽGITE!

Gorkota na plin za vsakogar — The GAS HEATROLA

TO JESEN vredite vašo gorkoto pravilno. Začnite pravilno takoj od začetka sezone. Kupite si GAS Heatrola — višite do skrajnosti zadovoljnost gorkote. Narejena za prihranitev kakor za udobnost.

The Gas Heatrola — moderno gori — razkrojuje zdravstveno vlažno gorkoto po načrtu gorkote na "Furnace" peč. Upo- raba plina za kurivo odpravlja preč popolnoma vse sitnosti s napravljanjem ognja, prinašanje kariva in odnašanje pe- pela. Ni prahu, ne saji in ne smeti. Navite in zažgite. Uredite kakor se vam poljubi — greje takoj.

The Gas Heatrola izgleda kot krasen kos pohištva. Idejal- na za mali dom, stanovanje, trgovino ali za urad. Naha jesenska pričetna ponudba je ugodna za upravitelje na vaš dom Gas Heatrola takoj. Pridite notri in višite zadovoljno gorkoto.

\$5 TAKOJ
leto časa za plačati
Cena \$29.50 — 5% odbitka ako
plačate takoj. Priplajeno,
govorimo in dajmo 25 centov
plačave črti ako traba.

Posebna pričetna jesenska ponudba
\$10 vam damo za vsa-
ko stare peč ali
ogrevalnico. (Samo ed-
jemalcem v Chicagu.)

The Peoples Gas Light and Coke Company

Michigan Ave. at Adams St.
in 15 sosednjih razstavnih prostorov

(Poglejte v telefonsko knjigo za razstavnih prostor)

NAJBOLJE NAPRAVITE S PLINOM

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijako delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENNA POJASNILA

Z. Warner:

Ob oltarju

Na "Prosveto" prevel — A. Babec.

— In grof Ranek?

— Grof Ranek je v tem dvoboju — ubil brata svoje žene!

Benedikt je škrtnil z zobmi.

— Ona tega dvojnega udarca ni mogla preboleti. Otroka je zahteval oče zase. Prelat je dal vzgojiti dečka tako, kakor se je zdelo njemu prav ter ga končno vtaknil v samostan.

Najbrž je smatral, da cerkev zahteva to žrtev da bo mašniško posvečenje zatrlo zadnji naval "krivoverake" krvi, ki je plala kot materina dedščina po dečkovih žilah.

— Ah, spoznali bodo to kri! Hvala vam za vse, kar ste mi povedali. Moj sklep je bil že prej storjen, ali sedaj mi bo njegova izvršitev tem lažja. Čustvo hvalečnosti me je delalo še vedno strahopetnega napram obema tema človekoma, toda, zdaj tega čustva ni več, in vem, kaj mi je storiti. Zdaj grem k prelatu!

V samostanu so se imeli vršiti svečani po- grebni obredi za ponesrečenim mladim gro- fom. Zbralo se je vse plemstvo iz okolice, da izkaže s tem čast in sožalje prizadeti rodbini. Na samostanskem dvorišču se je gnetilo ljud- stvo, da vidi, kako se bo podal v cerkev prelat, na čelu svoje duhovščine in spremljan od ari- stokratije in uradničarja okolice.

V prelatovi sobi sta sedela brata — lede- nolični opat in njegov nesrečni brat, pone- srečenec oče.

— Nikar si ne delaj nepotrebnih skrbí! — je dejal opat. — Proti Gunterju ni nobenih do- kazov, zato mu ne preti nobena nevarnost.

— Ali si izvršil svoje naredbje glede Bene- dikta, o katerih si mi zadnjič govoril? — je vprašal grof opata.

— Da, — je odvrnil ta mirno. — V hri- bovju so bili tri dni odrezani od doline in šele od večera so poti spet prehodne. To prilo- ke sem takoj izrabil ter poslal v župnišče k Bene- diktu sla z ukazom, da ima Benedikt nemudo- ma odpotovati iz N., ter oditi v samostan, ka- terega sem mu imenoval. Po vsaj priliki mu je moral sel še večeraj izročiti moj ukaz in zdaj je Benedikt vsekakor že na poti v svoje novo bivaliče.

— In v kateri samostan si ga poslal? —

— Bogomir, ta stvar je v mojih rokah, — je odvrnil prelat mrzlo. — Pusti torej, da jo tudi izpeljem do konca. Zdaj gre predvsem za to, da je Benedikt odstranjen in da se prepreči njegovo eventualno pričevanje pred sodiščem. In to bom preprečil, zanesi se na to!

S teškim vzdihom se je grof sésedel na stol.

Tedaj pa so se tiho odprla vrata in pojavil se je opatov strežaj. —

— Ali je še čas za v cerkev? — je vprašal prelat, ko se je obrnil ter pogledal, kdo je.

— Ne še, vaša milost, toda gospod pater Benedikt šeli —

— Kdo? — je zahropel prelat, dočim se je tudi grof zdrlil ob imenovanju tega imena.

— Pater Benedikt šeli takoj govoriti z vašo milostjo — dalje služabnik ni prišel v svojem pojasnjevanju, kajti imenovanje se je že poja- vil med vrati poleg služabnika, kateremu je ukazujoče dejal: — Ze prav, le idite! Gospod prelat me bo takoj sprejel!

S temi besedami je Benedikt potisnil slu- žabnika skozi vrata v predboho, zapri je vrata za njim ter stopil naravnost proti prelatu, ka- terega je vprašal: — Precaštiti, ali še vedno zahtevate moj molk?

Prelat mu ni odgovoril, kajti v tistem hipu je stopil grof Ranek naprej.

Prelat mu ni odgovoril, kajti v tistem hipu je stopil grof Ranek naprej.

— Če zahteva moj brat od tebe molk, ima popolnoma prav, Bruno, — je dejal tiho. — Tudi jaz želim, da molčiš.

— Tudi vi, gospod grof? Torej res!

— Naj bo ene žrtve dovolj! — je nade- ljeval grof, zamolklo, toda odločno. — Nočem še druge žrtve in predvsem nočem, da zagasiš še ti v nesrečo!

Nekaj hipov je stal mladi duhovnik kakor pribit na mestu, nato pa je njegove možgane razsvetlil žarek resnice.

— Jaz da bi zagasil v nesrečo? — je ma- homa izbruhnil. — Kaj smatrate morda mene, mene morilecem svojega sina?

— Kaj nisi ti? — je vzkliknil grof, in njegov glas je zazvenel kakor glas nesrečnika, ki je rešen smrtnih muk.

— Ne!

— Hvalabogu! — In ti, — pri tem se je grof obrnil k svojemu bratu, — ti si dejal —

— Jaz ti nisem ničesar dejal! — ga je prekinil opat temačno. — Pokleči si v spomin, da si bil ti tisti, ki si prvi izrekel ta sum, ne jaz!

— Toda ti si ta sum vedoma podžgal s svojo dvoumnostjo! Ti si vedel, v kaknem obupu se nahajam, in dočim bi me bil z eno samo besedico lahko rešil teh peklenskih muk, si molčal!

— Gospod prelat vam ni mogel imenovati zločinca! — je rekel Benedikt. — Zakaj, če bi bil to storil, bi vam bil moral tudi povedati, komu je ta zločin veljal in — kdo ga je ukazal.

Prelatov obraz je posinel, toda v nasled- njem hipu se je ponosno vzravnal:

— Pater Benedikt, vi pozabljate, da sto- jite pred svojim opatom!

— Jaz stojim pred mozem, ki je sklenil mojo smrt! Radi tega vas ne obtožujem, ker vem, da to ni bilo sklenjeno iz osebnih sovra- štva. Hoteli ste žrtvovati nepokornega, od- padnika, ki je pričel ogrožati vaš red, in morda vam je bilo celo težko, da ste morali istočasno izreči tudi moje smrtno obsodbo. Toda, uda- rec, ki je imel zadeti mene, je zadel vašega netjaka, zadnjega vašega rodu in imena, vaaj pred svetom in ljudmi, in z njim lega v grob tudi rod grofov Ranekov. Vi boste vsa to se- veda prenesli, ker nimate nič več človeškega v prsih, toda vaaj to muko bi bili lahko grofu prihranili, da je moral misliti, da je padel njegov sin od roke lastnega brata!

Odmev teh besed je bil dokaj različen pri obeh bratih. Opat je besno vzkliknil, grof pa je razprostrl roke ter stopil proti svojemu sinu.

— Bruno, ti veš —?

Benedikt je mrko odstopil pred tem obje- mom in ledeni pogled njegovih oči je zadel očeta.

— Da, jaz vem, kdo je prelomil zvestobo in izdal ter zapustil mojo mater! Jaz vem, kdo je ubil mojega strica! Da, vse to vem, gospod grof!

Če je grof dodaj vse prenesel, tega za- ničevanja ni mogel. Obsodba iz ust edinega, ki ga je resnično ljubil na tem svetu, ga je po- polnoma potrla.

Prelat pa je še vedno vztrajal v svojem težnem miru; moža pač ni bilo mogoče zlo- miti.

— Bruno, ti veš, da se tako govorjenje ne spodobi napram očetu in stricu! — je dejal z vso imponujočo težo svoje osebnosti. — Toda sinu svojega brata in svojemu netjaku bom to govorjenje odpustil. Zdaj pa te opominjam, da ne pozabi, da pripadaš redu in dalje ne po- zabi, kaj ta red od tebe zahteva!

Benedikt je prekrizal roke na prsih ter obrnil očetu hrbet.

— Prav imate precaštiti, in samo zato sem prišel sem. Zdaj, v očigled zadnjih raz- vojev, vas še enkrat vprašam: Kaj ste skle- nili?

— Prav imate precaštiti, in samo zato sem prišel sem. Zdaj, v očigled zadnjih raz- vojev, vas še enkrat vprašam: Kaj ste skle- nili?

— (Dalje prihajajo.)